

Ministerie van Defensie

**Assurance-rapport betreffende
elfde jaarrapportage project Luchtverdedigings- en Commando Fregatten**

Datum: 31 maart 2008

Uitgebracht ten behoeve van de Tweede Kamer

Auditdienst Ministerie van Defensie

1 Opdracht en Onderzoek

1.1 *Opdracht*

Het project Luchtverdedigings- en Commando Fregatten (LCF) is op 7 mei 1997 door de Tweede Kamer als groot project aangewezen. De Vaste Commissie voor Defensie (VCD) van de Tweede Kamer der Staten-Generaal stelt in de brief van 11 september 1997 de volgende eisen aan de voortgangsrapportages van het project:

- informatie over de voortgang afgezet tegen de basisbeschrijving als ijkpunt en vergeleken met de laatste voortgangsrapportage;
- informatie over de financiële aspecten, over de verplichtingen en uitgaven per projectonderdeel, afgezet tegen budget, zowel in totaliteit als per jaar. Ook dienen elke keer eventuele financiële - en andere uitvoeringsrisico's (inclusief dreigende kostenoverschrijdingen) in beeld te worden gebracht.

De VCD stelt in de voornoemde brief ten aanzien van de betrokkenheid van de auditdienst dat deze een oordeel geeft over de kwaliteit en volledigheid van de jaarrapportage en over de toereikendheid van de projectorganisatie, inclusief administratieve organisatie en interne controle.

Om dit doel te realiseren is een onderzoek uitgevoerd naar de specifiek in de Regeling Grote Projecten genoemde aspecten:

- De beheersing en het beheer van het project.
- De kwaliteit en volledigheid van de in de jaarrapportage opgenomen financiële en niet-financiële informatie.

Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de Minister van Defensie door de Auditdienst van Defensie.

1.2 *Beschrijving object van onderzoek*

Het project Luchtverdedigings- en Commando Fregatten behelst de bouw van vier luchtverdedigings- en commandofregatten voor het Commando Zeestrijdkrachten (CZSK), inclusief daarbij behorende sensor-, wapen- en commando (sewaco)systemen, de platformsystemen en de boordreservedelen.

We hebben de elfde jaarrapportage van het project Luchtverdedigings- en Commando Fregatten over het jaar 2007 onderzocht. Deze jaarrapportage is opgesteld onder de verantwoordelijkheid van de Staatssecretaris van Defensie.

Het is de verantwoordelijkheid van de Auditdienst van Defensie (ADD) om een conclusie te formuleren over de in de opdracht geformuleerde aspecten.

1.3 Criteria

Wij hebben het onderzoek uitgevoerd binnen de algemene kaders van de Regeling Grote Projecten en het Handboek Auditing Rijksoverheid 2007. Daarnaast hebben wij de Defensie Materieel Proces (DMP) procedure en het Handboek Projectmanagement van de Defensie Materieel Organisatie (DMO) als uitgangspunt gebruikt.

1.4 Verrichte werkzaamheden

Ons onderzoek is verricht in overeenstemming met de in Nederland algemeen aanvaarde richtlijnen met betrekking tot 'assurance'-opdrachten. Op grond van deze richtlijnen hebben wij onze werkzaamheden zodanig gepland en uitgevoerd dat een deugdelijke grondslag is verkregen voor ons oordeel over de door ons onderzochte aspecten.

Wij zijn nagegaan of de met betrekking tot het project beschikbare, relevante informatie volledig en toereikend is opgenomen, onderbouwt en toegelicht. Voorts zijn wij nagegaan of de jaarrapportage een zodanig inzicht geeft in de stand van zaken en risico's van het project, dat de gebruikers van deze rapportage zich op grond daarvan een juist oordeel kunnen vormen over alle relevante aspecten.

1.4.1 De beheersing en het beheer van het project

Wij hebben de projectorganisatie onderzocht door middel van interviews en de beoordeling van relevante documentatie ter zake. Wij hebben met name aandacht besteed aan de beheersmaatregelen met betrekking tot de planning, voortgangsbewaking, de budgetbewaking, de interne informatievoorziening en het risicomanagement. Tevens hebben wij de werking van specifieke onderdelen van de projectorganisatie getoetst door middel van het uitvoeren van deelwaarnemingen en/of proceduretests.

1.4.2 De kwaliteit en volledigheid van de informatie in de voortgangsrapportage

Ter zake van de in de jaarrapportage opgenomen niet-financiële informatie zijn wij nagegaan of deze informatie is ontleend aan interne - en externe informatie en rapportages die door het management worden gebruikt voor de beheersing van het project en of deze informatie consistent is met de financiële verantwoording van het project en overigens in overeenstemming is met onze kennis van de projectorganisatie.

Ter zake van de in de tekst opgenomen financiële informatie zijn wij nagegaan of de projectgerelateerde gerealiseerde verplichtingen en uitgaven met de daarbij behorende begrotingsbedragen juist en volledig zijn weergegeven en in overeenstemming zijn met het jaarverslag van het Ministerie van Defensie over het jaar 2007 waarbij wij een goedkeurende accountantsverklaring hebben afgegeven. Voorts hebben wij beoordeeld of deze informatie consistent is met de voortgang van het project.

Ter zake van de in de jaarrapportage opgenomen toekomstgerichte informatie hebben wij inlichtingen ingewonnen bij functionarissen van de organisatie, cijferanalyses uitgevoerd met betrekking tot de financiële gegevens, beschikbare documenten beoordeeld en zijn wij nagegaan of de beschikbare informatie op juiste wijze is verwerkt.

1.4.3 *Toegepaste calculatiemethoden en risicoanalyses*

Ter zake van de toegepaste calculatiemethoden en risicoanalyses zijn wij nagegaan of deze op toereikende wijze zijn opgezet en uitgevoerd. Voor de methode van risicoanalyse zijn wij tevens nagegaan of deze conform de departementspecifieke regelgeving is uitgevoerd.

1.4.4 *Het realiteitsgehalte van de financiering en de budgettaire inpasbaarheid*

Ter zake van de in de jaarrapportage opgenomen toekomstgerichte informatie hebben wij inlichtingen ingewonnen bij functionarissen van de organisatie, cijferanalyses uitgevoerd met betrekking tot de financiële gegevens, beschikbare documenten doorgenomen teneinde de aanvaardbaarheid van veronderstellingen, de prijscomponent en de volumecomponent te beoordelen en zijn wij nagegaan of de beschikbare informatie op juiste wijze is verwerkt.

2 **Bevindingen**

2.1 ***De kwaliteit en volledigheid van de informatie in de jaarrapportage***

2.1.1 *Indeling en inhoud van de jaarrapportage*

Defensie heeft gekozen voor een consistente opzet van de jaarrapportage, in lijn met voorgaande jaarrapportages. De opbouw van de jaarrapportage volgt daarmee niet geheel de opbouw van de aanwijzingen uit de Regeling Grote Projecten (artikel 12).

De jaarrapportage gaat in op de ontwikkelingen van de diverse systemen, de exploitatievoorbereiding, de risico's, de planning en de financiën. De financiële informatie is in een commercieel vertrouwelijke bijlage gevoegd bij de jaarrapportage.

2.1.2 *Financiële informatie*

De jaarrapportage bevat informatie over verplichtingen en uitgaven per projectonderdeel, afgezet tegen budget, zowel in totaliteit als per jaar.

De financiële projectadministratie sluit volledig aan met de begrotingsadministratie, verantwoording en meerjaren investeringsplannen van het Ministerie van Defensie. De controle heeft geen onrechtmatigheden en/of fouten aan het licht gebracht. Vastgesteld is dat de financiële informatie een actueel beeld geeft van de stand per 31 december 2007.

2.1.3 Niet-financiële informatie

Aan de hand van interne maandrapportages, relevante correspondentie alsmede test- en beproevingsrapporten is vastgesteld dat de risico's ten aanzien van het Sirius-systeem, de schade aan de gasturbine, de rookhinder en de dieselgeneratoren in de jaarrapportage beknopt worden toegelicht. Niet wordt ingegaan op de kwalificatie van de kans dat de risico's zich voordoen. Wel zijn mogelijke mitigeringsmaatregelen per risico verwoord.

Onze overige bemerkingen zijn verwerkt gedurende de totstandkoming van de elfde jaarrapportage. Bij het onderzoek naar de kwaliteit en de volledigheid van de in de elfde jaarrapportage opgenomen niet-financiële informatie is vastgesteld dat de volgende aspecten voldoende zijn onderbouwd in de jaarrapportage:

- De stand van zaken met betrekking tot het luchtverdedigingssysteem;
- de overige Sewaco-systemen;
- het platform en de platformsystemen;
- de exploitatie;
- de planning.

2.2 Toereikendheid projectorganisatie

Op grond van ons onderzoek is ons oordeel over de toereikendheid van de projectorganisatie onveranderd ten opzichte van 2006. Ook blijven wij van mening dat het tijdig afronden van de tot in 2010 geplande restactiviteiten (€ 89 miljoen) mede afhankelijk is van de prioriteit die de bemensing krijgt en vormt daarom een risico.

De herziene Defensie Materieel Proces (DMP) procedure van 26 juni 2007 onderkent twee evaluatiemomenten:

- Een projectevaluatie direct na afsluiting van het project (aan het eind van de fase van oplevering en ingebruikname) en
- Een productevaluatie enige tijd na ingebruikname (tijdens de gebruik- en instandhoudingfase).

Aangezien de projectorganisatie sinds 2006 is ontbonden en slechts de restactiviteiten afgerond moeten worden, onderschrijven wij het voorstel van de Staatssecretaris van Defensie om het uitvoeren van een eindevaluatie in overweging te nemen. Wij adviseren de Vaste Commissie voor Defensie de Minister van Defensie in overweging te geven in 2008 een projectevaluatie uit te voeren en in 2011, of zoveel eerder als de laatste geplande restactiviteiten zijn afgerond, een productevaluatie uit te voeren waarin de huidige restactiviteiten worden meegenomen.

DE PLM DIRECTEUR AUDIT DIENST

A. Bezemer RA
Commodore